

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, כ"ה אלול התשפ"ו

חולין ק"ל – מתנות כהונה בחולין ובקדשים, ודין מי שמזיק אותם

שאלות:

1. בנציון שחט כבשה של שלמים שנחתכה לה האוזן, מחוץ לבית המקדש, הוא חייב כרת?

משנה: מתנות זרוע לחיים וקיבה

○ המשנה בפרק החדש (שמופיעה גם במסכת בכורות) דנה בחיוב מתנות כהונה בחולין ובמוקדשים:

- מתנות הזרוע, הלחיים והקיבה נוהגות בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בבהמת חולין אבל לא במוקדשים.
- הפטור במוקדשים נלמד מהמיעוט בפסוק שמלמד על חיוב חזה ושוק בקרבנות: "וְאֵתְּ אֹתָם לְאֹהֲרֵן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֶק עוֹלָם" – "אותם" ממעט שאין לכהן בקדשים אלא חזה ושוק שאמורים בפרשה.

○ המשנה מפרטת דינים של שני סוגי קדשים בעלי מומים, שנפדו:

- אם מום קבוע קדם להקדשן, ונפדו:
 - ירדה עליהם רק קדושת דמים כמקדיש עצים ואבנים, ואם נפדו הם כחולין גמורים. לכן לאחר שנפדו:
 - חייבים בבכורה, אם ילדו בכור ובמתנות כהונה;
 - ויוצאים בפדיון לחולין גמורים להיגזז ולהיעבד;
 - הוולד שלהם (שנתעברה לפני פדיון, ונולד אחריו) וְחֶלְבֵן מותר לאחר פדיון;
 - השוחטם בחוץ פטור מכרת;
 - לא עושים תמורה (כי לומדים מהפסוק ש'רע' מעיקרו לא עושה תמורה); ואם מתו – נפדים, ומשנתינו סוברת שקדשי דמים לא צריכים העמדה והערכה לפדיונם, חוץ מבכור ומעשר בהמה, כי לגביהם נאמרו פסוקים שהם קדושים גם במומם.
- אבל אם קדם הקדשן את מומן (או מום עובר שלא נחשב מום) ונפדו, אלו פסולי המוקדשים: וירדה עליהם קדושת הגוף. לכן:
 - פטורים מבכורה ומתנות, כי הם הוקשו לצבי ואיל שנאמר בהם "תזבח ואכלת בשר – כצבי וכאיל" שפטורים מבכורה ומתנות;
 - ולא יוצאים לחולין בפדיונם ולכן גם לא נגזזים ולא נעבדים;
 - ולדן (שהתעברה ממנו לפני הפדיון) וְחֶלְבֵן אסורים, כמו שלומדים מהפסוק שנאמר לגביהם 'תזבח ואכלת בשר';

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
 - השוחטם בחוץ קודם פדיונם חייב כרת, והגמרא בבכורות מעמידה את המקרה במום בדוקין שבעין לדעת **רבי עקיבא**; שסובר שאם עלו למזבח לא יירדו ולכן הם ראויים להתקבל בפנים.
 - ועושים תמורה (שנאמר לגביה 'או רע בטוב');
 - ואם מתו מעצמם – יקברו, כי לא פודים קדשים להאכילם לכלבים, או משום שצריך העמדה והערכה לצורך הפדיון.
2. שובל שוחט טלה, הוא מביא לכהן חזה ושוק, הכהן אמור לקחת את המתנות?

פטור קדשים ממתנות כהונה

- הגמרא מבררת למה צריך את המיעוט "אתם" לפטור קדשים ממתנות כהונה?
 - ללא המיעוט "אתם" המשנה הזכירה שהיינו לומדים שקדשים חייבים במתנות בקל וחומר מחולין.
 - הגמרא מצדיקה את הקל וחומר, ודוחה את הפרכות האפשריות, דרך זכרים (שהם חולין ואין בהם חומרה של בכורה), תישיש (שאינן בהם חומרה של ראשית הגז), זקנים (שאינן בהם החומרה של מעשר בהמה) ולבסוף לקוח ויתום שבכלל לא נכנסים לדיר להתעשר, ולכן הקל וחומר נשאר יציב וצריך שהפסוק "אותם" ימעט את הקדשים במפורש.
 - למה חולין פטורים מחזה ושוק?
 - הגמרא בוחנת את האפשרות ההפוכה ללמוד בקל וחומר מקדשים שחולין יתחייבו בחזה ושוק, ושהפסוק "וְזֶה יְהִי מִשְׁפֵּט הַכֹּהֲנִים" בא למעטם, דווקא זה ולא חזה ושוק.
 - הגמרא דוחה את הלימוד של הקל וחומר: שגם ללא הפסוק לא ניתן לחייב חולין בחזה ושוק, שהרי הם טעונים תנופה בעזרה לפני ד', ואסור להכניס בשר חולין לעזרה.
 - למסקנת הגמרא: הפסוק "וְזֶה" לא נצרך לפטור חולין מחזה ושוק, אלא זה המקור לדינו של **רב חסדא** שהגמרא מפרטת בהמשך, שהמזיק מתנות כהונה פטור מלשלם.
3. אסף זרק לים את הזרוע והלחיים, הוא צריך לשלם לכהן?

המזיק מתנות כהונה

- רב חסדא** אמר שהמזיק מתנות כהונה או שאכלן לפני שנתן לכהן – פטור מלשלם. והגמרא מביאה שתי סיבות אפשריות לפטור:
 - או שנלמד מהמיעוט "וְזֶה" שחייבים לתת רק כשהמתנות קיימות בעין; או משום שזה ממון שאין לו תובעים, כי הבעלים יכול לומר לכהן התובע: "הייתי נותן לכהן אחר".
- הגמרא מקשה מספר קושיות על **רב חסדא**:
 - קושיא מבריייתא: לומדת מהפסוק "וְזֶה יְהִי מִשְׁפֵּט הַכֹּהֲנִים" – מלמד שהמתנות דין: לכאורה משמע שאפשר על ידי דיינים להוציאם, כלומר לחייב את המזיק לשלם!

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- הגמרא מתרצת שאין הכוונה להוציאן בדיינים, אלא לחולקן בדיינים, כדברי **רב שמואל בר נחמני** בשם **רבי יונתן**: שלומד מהפסוק בדברי הימים, שנותנים מתנות רק לכהן תלמיד חכם המחזיק בתורה, ולא לכהן עם הארץ.
 - קושיא מ**רבי יהודה בן בתירא** שלומד בבביתא שהכוונה 'משפט' להוציא בדיינים ולתת לכהן, כי הוא משווה את המתנות בניגוד לחזה ושוק שגם הם מתחלקים בדיינים:
 - הגמרא מתרצת שמדובר שהבהמה הגיעה לרשות הכהן כשהמתנות עדיין בתוכה, והוא זכה בהן בעודן בטבלן, והתנא סובר שמתנות שלא הורמו נחשבות כמי שהורמו (כמי שהורמו דמיין), ולכן זה נחשב שהכהן זכה בהם ומי שלוקח ממנו כגוזל ממון של כהן מסוים. (אבל בחזה ושוק לא זוכים מההפקר כי הם לא שייכים לכל הכהנים אלא רק לבית האב שמשמש במקדש באותו היום)
 - קושיא מברייטא שאומרת שבעל הבית עשיר שנצרך בדרך ונטל מתנות עניים:
 - **רבי אליעזר אומר** שלכשיחזור לביתו יחזיר את התשלום לעניים, כלומר העני הראשון שתובע אותו זוכה בזה, ומשמע שזה אותו דבר במתנות כהונה.
 - **חכמים אמרו** "עני היה באותה שעה" משמע שאילו היה עשיר היה צריך לשלם; **רב חסדא מתרץ** שגם החיוב הזה הוא לא בדיינים אלא מידת חסידות לצאת ידי שמיים.
 - קושיא מברייטא שאומרת שבעל הבית שאכל פירות טבל פטור מלשלם, אבל ניתן לדייק מהפסוק, שאם כבר הרים את מתנות הכהונה (משעת הרמה ואילך) כן צריך לשלם!
 - הגמרא מתרצת גם כאן שמשלם רק במקרה שהמתנות כבר באו לידי כהן בעודן בטבלן, וזכה בהן מן ההפקר.

והגמרא תמשיך להקשות בדף הבא.